

שהיה חסר אצל משה רבינו ח"ו ענין החוקים - אלא שאצלו היה ענין החוקים בדרגה נעלית יותר.

וזהו פירוש בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה. יש חובה להתייגע תמיד בתורה. היגיעה של אתמול שהיתה עד מיצוי הנפש אין די בה היום. היום צריכה להיות אצלו השגה נעלית יותר, ובמילא - חוקים נעלים יותר; "בחוקותי תלכו" - הוא בבחינת "מהלך" לגבי חוקים¹⁵.

השכר לזה הוא - ונתתי גשמיכם בעתם וגו' עד "ואולך אתכם קוממיות", בגאולה העתידה, שבה תהיה ההליכה בלי גבול, "ילכו מחיל אל חיל", עד שיזכו לגילוי שהוא נעלה מהליכה - "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁶.

(משיחת ש"פ בחוקותי תשכ"ב)

מזה מובן, שמאחר שבשכל יש עליות מדרגה לדרגה כנאמר¹³ "ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה", הרי ככל שההשגה נעלית יותר, כך גם האמונה היא בבחינות גבוהות יותר: הענינים שעליהם זקוק היה בתחילה לאמונה, כבר נקלטו אצלו בהשגה, והאמונה שלו עתה היא בדרגות געלות יותר באלקות.

מובן מזה, שהמושג הליכה שייך גם בחוקים. ככל שהשגתו במצוות נעלית יותר, כך החוקים נעלים אצלו. מה שהיה אצלו תחילה בבחינת חוקים, שוב אינו אצלו היום "חוקים", שהרי כבר מושגים בשכלו.

כדרך שמצינו במשה רבינו, שאמר לו הקב"ה¹⁴: "לך אני מגלה טעם פרה". הרי מאז שוב לא היה ענין פרה אדומה אצל משה רבינו בבחינת "חוקה". מאידך הרי אי אפשר לומר

15) ראה עד"ו לעיל ע' 258 הערה 8.

16) טוף תמיד.

13) איוב לג, ז.

14) במדבר פ"ט, ו.

בחוקותי

רשות להרהר אחרי", הרי הן רק חלק קטן בתורה, ואילו החלק הגדול בתורה ניתן בהשגה דוקא.

כשם שתורה שבכתב, בכללה, – שעיקר ענינה הוא קריאה, שלכן יכול גם עם-הארץ לברך ברכת התורה אף שאינו מבין את פירוש המילים שאומר – היא בכמות קטנה בהרבה מתורה שבעל פה – שאותה צריכים להבין דוקא, וכאשר אין מבינים את הנלמד, אי אפשר לברך עליו ברכת התורה³.

(ויתרה מזו: הבדל זה בין תורה שבכתב ותורה שבעל פה הוא באין ערוך: לתורה שבכתב יש מספר קבוע של פסוקים אותיות וכו' ואסור שיהיה בה יתר, אבל ההגבלה של תורה שבעל פה היא – רק במה שהוא בגילוי בפועל, אך מבחינת הכלול בתוכה, ובא לידי גילוי עוד ועוד, – "מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"⁴ – התורה שבעל פה היא בלי גבול).

כן הוא גם בתורה שבכתב עצמה: החלק שבתורה שלא נתפרש טעמו, החלק בו מדובר בחוקים, הוא קטן

א. על הפסוק "אם בחוקתי תלכו" נאמר בספרא (ומובא גם ברש"י): "יכול אלה המצוות ת"ל כו' שתהיו עמלים בתורה", ש"בחוקותי תלכו" אין פירושו קיום המצוות, כיון שזה נאמר בפירוש אחר כך "ואת מצותי תשמרו וגו', אלא פירוש "בחוקותי תלכו" הוא שתהיו עמלים בתורה.

וצריך להבין: אילו היתה כוונת "בחוקותי" לקיום מצוות, היה מקום להסביר מדוע הוא מזכיר רק חוקים, על אף שבמצוות ישנם גם הסוגים של עדות ומשפטים, שכן גם עדות ומשפטים, שיש להם טעם, יש צריכים לקיימם מתוך קבלת עול, כמו החוקים¹. אבל מאחר שכאן מדובר בלימוד תורה, מדוע, נוקט כאן הפסוק הלשון "בחוקותי תלכו", תורה הרי היא בעיקרה הבנה והשגה: יש לעמול לא רק כדי לשנן ולדעת את פרטי הדינים אלא כדי להבין את טעמיהם, כפי שנתפרשו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

ואף שהמצוות הנקראות בשם חוקים, אי אפשר להבין את טעמיהן, שהרי עליהן נאמר² "חוקה כו' אין לך

(3) הל' ת"ת לאדמו"ר ספ"ב. לקו"ת ויקרא ביאור ולא תשכית.

(4) ראה ירושלמי פאה פ"ב, ה"ד. שמו"ד רפמ"ו. ויק"ר רפכ"ב. תניא קו"א ד"ה ולהבין פרטי.

(1) ראה לעיל ע' 149 ואילך ובהמציאין שם.
(2) רש"י ר"פ זנוקת.

דואג שהיתה "מן השפה ולחוקי"⁵ – אין שוללים כאן). כאן באה האזהרה שהלימוד צריך להיות באופן של חקיקה; לא די בכך שהיחוד שלו עם התורה הוא באופן של שני דברים המתאחדים (כתיבה), אלא דרוש גם, שהוא לא יהיה כל מציאות לעצמו, כל מציאותו תהיה – תורה (חקיקה).

בדוגמת משה רבינו (מקבל ראשון של התורה), שהיה בהתבטלות ויחוד כזה עם אלקות עד שאמר⁶ "ונתתי עשב גו"⁷, כי "שכינה מדברת מתוך גרונו"⁸. וכך גם הביטול של רשבי, שאמר "ראיתי בני עליה כו' אם שנים הן כו"⁹ "ואם חד הוא כו"¹⁰ – אף שהשתבחות עצמית אינה מדרך הצדיקים – משום שלא היה מציאות לעצמו וכל מציאותו היתה אלקות (ביטול של חקיקה).

ג. כמדובר כמה פעמים, קשורים כל הפירושים בתורה זה בזה¹⁰. מובן איפוא שפירוש אדמו"ר הזקן: "בחוקותי" – מלשון חקיקה, מתאים לפירוש הפשוט: "בחוקותי" המצוות

בהרבה מן החלק בתורה המדובר על מצוות הניתנות להשגה.

ואם כן אינו מובן הלשון "בחוקותי תלכו" – כשרוצה הפסוק לצוות "שתהיו עמלים בתורה", הוא מזכיר חוקים המהיים חלק קטן בתורה?

ב. אדמו"ר הזקן מבאר בלקוטי תורה ש"בחוקותי" הוא מלשון חקיקה, והפסוק מרמזו כאן שהיגיעה בלימוד התורה צריכה להיות באופן של חקיקה.

החידוש באותיות החקיקה מתבטא בכך, שלא זו בלבד שהאותיות מתאחדות עם הדבר עליו הם נחקקות

– מעלה זו מצויה גם באותיות הכתיבה, אף שהאותיות הנכתבות על הקלף הם דבר שנוסף על הקלף, אבל נעשים הם, על ידי הכתיבה מאוחדים עם הקלף –

אלא שמעלת ה"חקיקה" היא, שהאותיות אינן מציאות לעצמם, כל מציאותם היא רק הדבר שעליו הן חקקות.

וזהו ההוראה של "בחוקותי" בנוגע ללימוד התורה: אין כאן כוונה להזהיר שעל האדם הלומד תורה להיות מאוחד עם התורה (על לימוד כזה – שהלומד נשאר דבר נפרד מהתורה, כתורתו של

(5) סנהדרין ק, ב.

(6) דברים יא, טו. לקו"ת בחוקותי (ג, א).

(7) להעיר מוז"ג רלב, א ושם ז, א. רס"ה, סע"א. שמ"ד פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא שמות יח, יט.

(8) סוכה מה, ב. סנהדרין צו, ב.

(9) ב"ד פל"ה, ב.

(10) ראה לעיל ע' 35.

ב"לקוטי תורה" מפרש אדמו"ר הזקן, שהביטוי "תלכו" רומז לנתינת השכר: שכר העבודה של "בחוקותי" הוא – "תלכו", והליכה אמיתית היא – בלי גבול. פשטות הכתוב כפי שלומדים ב"חדר" עם תינוקות של בית רבן שפירוט השכר מתחיל מ"ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", ואילו ה"תלכו" מדבר בעבודת האדם.

ה. ב"לקוטי תורה" נאמר¹¹, שעיקר האמונה הוא במדריגות של אלקות שאין השכל יכול להשיג אותן. שכן באותן דרגות שהשכל יכול להשיגן חייבת להיות גם השגה, רק לאחזר שלימות ההשגה שלו, עד כמה ששכלו מסוגל להשיג. רק באותן דרגות גבוהות שאין שכלו יכול להשיגן, שם הוא מקום האמונה.

– זהו הרי החידוש באמונת ישראל לגבי אמונת אומות העולם, להבדיל¹². אצל אומות העולם אין אמונה אמיתית באלקות. אמונתם היא באותן דרגות שהשכל מכריח. לכן אמונתם היא רק בבחינת "ממלא כל עלמין", הבחינה של אלקות המושגת בשכל. מה שאין כן בישראל, האמונה היא בבחינת סובב כל עלמין, שהיא נעלית מהשגת השכל –

הנקראים ו טי, כלומר שלימוד התורה צרי להיות באופן של "חוקים", קבץ עול: הן אמת, שהאדם צריך להבין א נ התורה בשכל, אבל דבר זה עצמו הוא עושה בקבלת עול (לא בגלל התענוג שלו, אלא משום שהקב"ה ציוה ללמוד באופן של השגה), משום כך ישנו אצלו ה"עמלים בתורה", הוא מתייגע בלימוד יותר מאשר נדרש לפי טבעו והתמדתו (אם עושה זאת רק מצד התענוג שלו בתורה, אזי, הלימוד נמדד לפי גודל התענוג שיש לו בזה ואז אין אצלו כלל עמל). זוהי השייכות שבין שני הפירושים: על ידי הלימוד באופן של חוקים, "שתהיו עמלים בתורה", הוא מגיע לכך שלימודו יהיה באופן של "חקיקה", שהוא עם התורה נעשים אחד ממש.

ד. אבל עדיין צריך להבין את הלשון "בחוקותי תלכו". המושג "הליכה" שייך בענינים כאלו, שיש בהם חילוקי דרגות (משום שהם קשורים בענין השתלשלות: העולם וכו', כוחות האדם), בהם הולך האדם מדרגה לדרגה. לדוגמא – במדות שייך לומר, שהוא הולך ועולה מדרגה לדרגה – מ"אהבה זוטא" ל"אהבה רבה"; כך גם בשכל: שכל קטן, שכל גדול. אבל מה מקום יש להליכה בחוקים, קבלת עול?

(11) ואחזקן ד, א ואילך. דרך מצותיך מה, א ואילך.

(12) ראה סידור שער חהמ"צ. ובכ"ט.